

Izbaja vsak dan razen sobot, nedelji in praznikov.
Issued daily except Saturday, Sundays and Holidays.

PROSVEȚTA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostor:
2857 South Lawndale Ave.

Office of Publication
2857 South Lawndale Ave
Telephone Rockwell 4904

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 17. OKTOBRA (OCTOBER 17), 1944

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 203

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Drugi napad na Formozo; srdita pomorska bitka pri Filipinih

Ruske čete in partizani v akciji v osrčju Belgrada. General Nedić, Hitlerjeva lutka, pobegnil v Nemčijo. Ogrska delegacija odpotovala v Moskvo. Rusi okupirali finsko loko ob Ledenu morju. Nemške čete beže iz Grčije v Jugoslavijo. — Ameriška armada zdrobila nemški napad v bitki za posest Aachen.

Admiral Nimitz poroča o ljtih bitkah pri Formozi in Luzonu. Japonska bojna mornarica v akciji.

WASHINGTON, D. C., 16. okt. — Ameriška veleletala tipa B-29's

so v 48 urah drugič napadla Formizo, japonsko otočko trdnjavo v bližini Kitajske. Glavni otočki sta bili mestni Okajama in Heito, vojaški središči. Ameriški letalci niso utrprili nobenih izgub, pravi poročilo, 20. zračne sile.

Radio Tokijo je danes naznani, da se je med Formizo in Filipinskim otočjem razvila srdita bitka med ameriško in japonsko pomorsko silo. Poročilo določa, "da je bilo v pomorski bitki več ameriških bojni ladij potopljениh."

Admiral Nimitz je naznani, da je ameriška zračna sila uničila veliko število japonskih letal in bojni ladij v pomorski bitki, ki trajala že nekaj dni.

London, 16. okt. — Radio Berlin je danes priznal, da so ruske čete in partizanske enote maršala Tita udrič v osrčju Belgrada, glavnega jugoslovanskega mesta. Moskva ni komentirala nemškega poročila, toda prej je naznana, da so ruske čete in partizani udrič v predmestja Belgrada zadnjem soboto in da je general Milan Nedić, Hitlerjeva lutka, pobegnil iz Belgrada.

Moskva je naznana, da padec Pozarevacca, važnega komunikacijskega centra, 36 milij južno-vzhodno od Belgrada, in Kruševaca, 95 milij južnovzhodno od jugoslovanske prestolnice. Ruske kolone se zdaj vate proti Kraljevu, železniškemu središču. Sovjeti molče o uradnem poročilu iz Budimpešte, da je Ogrska, zadnji satelit nacističe Nemčije, prosila zavezničke sklenitve premirja. Ruski buledini že več dni ne omenjajo poteka vojnih operacij na Ogrskem, kar je običajna procedura v teku pogajanj.

Umik Ogrske iz vojne bo odpril pot prodiranju ruske sile proti Dunaju. Radio Ankara poroča o mirovnih demonstracijah na Dunaju in Štajerskem.

Graf Mihail Karoly, izgnani bivši predsednik prve ogrske republike, ki je v Londonu, je izjavil: "Mi smo izgubili in postali smo zmagovalci. Ogrska se bo v nekaj urah umaknila iz vojne."

Vesti iz neutralnih držav pravijo, da je ogrska delegacija odpotovala v Moskvo, da sklene premirje.

Ruske čete so okupirale Petčam, finsko loko of Ledenu morju, in tem izolirale nemške divizije v severni Finski. Petčam je oddaljen 30 milij od Kirkenesa, norveškega pristaniščnega mesta, ki je pod kontrolo nemške sile.

Vest iz Kaira, Egipt, pravi, da so sočeslovaške čete, ki se boro na strani ruske armade, prodile deset milij daleč v notranjost svoje domovine in okupirale več naselbin.

Rim, 16. okt. — Nemške čete beže iz Grčije v Jugoslavijo, od kar so grki gerilci in Angleži nevobodili Atene, glavno grško mesto. V Atene že prihajajo grki za nasičevanje prebivalcev, ki so tri leta in šest mesecev trplili pod nemško okupacijo.

Za petimi bežečimi Nemcema so grki gerilci in britske čete. Vse grške odporne sile so se združile v operacijah, katerih cilj je iz-

Rdeči križ na delu v Jugoslaviji

Akutno pomanjkanje živil in obleke

Washington, D. C., 16. okt. — Organiziranje jugoslovanskega Rdečega križa je skoro dovršeno v vseh osvobojenih jugoslovanskih krajih po poročilu radio-pozajme Svobodna Jugoslavija, katero je prestregel urad za vojne informacije (OWI).

Rdeči križ je tako organiziran, da uključuje tudi male občine. Stroški članov stalno narašča. Celo v pokrajih, ki so še pod okupacijo nemške sile, so bili ustanovljeni tajni odbori. Ti bodo začeli svoje delo, kakor hitro bodo sovražniki izgnani iz teh pokrajin.

"Ljudje stradajo," pravi poročilo. "Občutno je pomanjkanje ne samo živeža, temveč tudi oblike in obuva. Ljudje se bosi in raztrgani in potrebujejo zdravila. Posebno so prizadeti otroci, ker je pomanjkanje mleka in sladkorja."

Poročilo dostavlja, da je slovenski svet za narodno osvoboditev prispeval pol milijona litov Rdečemu križu. Manjša darila dobiva Rdeči križ od ljudstva.

La Guardia podpira Roosevelt

Chicago, 16. okt. — Newyorški župan F. H. La Guardia je na shodu v Kolizeju dejal, da podpira Roosevelt v kampanji za ponovno izvolitev predsednika Združenih držav. Shoda se je udeležilo čez 10,000 ljudi. La Guardia je naglasil, da je ponovna izvolitev Rooseveltova garancija ameriških interesov in trajnega miru.

Italijanski bankir obsojen v zapor

Rim, 16. okt. — Vincenzo Azzolini, bivši direktor italijanske državne banke, ki je izročil Nemcem vse zaloge zlata v Italiji, je bil obsojen na trideset let zapora. Obsodbo je izreklo vrhovno sodišče.

Hitler na listi vojnih zločincev

Člani komisije sestavljajo obtožnice

London, 16. okt. — Zavezniška komisija, katero tvorijo reprezentantje držav v okviru Združenih narodov, je uključila Hitlerja in vodilne nacije v seznam vojnih zločincev. Ti niso bili doslej v seznamu.

Komisija je bila ustanovljena pred enim letom. Člani so imeli več konferenčnih tajnih sej, na katerih so razpravljali o postopanju proti vojnim zločincem.

Marcel de Baer, reprezentant Belgije v komisiji, je dejal, da dekreti, katere so izdali Hitler in voditelji nacije stranke, zastoste pri sestavljanju obtožnic.

Poleg teh so v seznamu imena nemških generalov, prominentnih gestapovcev in načelnikov nemških vojaških administracij v okupiranih državah. Vsi ti bodo prišli pred sodišča držav, v katerih so bili zločini izvršeni.

Brtska notranja straža bo razpuščena

London, 16. okt. — Notranja straža, ki je bila ustanovljena po kapitulaciji Francije, je Anhgliji pretela nevarnost nemške invazije, bo kmalu razpuščena. Ta se je razvila v mogično silo in je štela, ko je bila na viški, 1,750,000 mož.

AMERIŠKI POSLANIK POZDRAVLJA NOVO FRANCIO

Diplomatični odnosi z začasno vlado obnovljeni

DE GAULLE APELIRA ZA ENOTNOST

Pariz, 16. okt. — Diplomatični odnosi med Ameriko in francosko vlado v Vichyju, ki so bili pretrgani pred dvema letoma, so bili obnovljeni z začasno francosko vlado, katero predsednik je general Charles de Gaulle. To se je zgodilo, ko je Jefferson Caffery formalno prevzel ameriške posle v Parizu in izročil svojo poseljniku Georgesu Bidaultu, zunanjemu ministru v De Gaullovi vladi.

Caffery je v svojem govoru, ko je prevzel poslaniske posle, poveličeval prerojeno Francijo in naglasil, da je popolnoma overjen, da bo spet zavzela mestno kot velika država. Naznani je Washington, da je Amerika v bistvu priznala De Gaullovo vlado, je izvalo navdušeno obdržanje v francoskem tisku in vladnih krogih.

Po ceremonijah je Caffery obiskal slavolok zmage, kjer je polnil venec na grobničo neznanega francoskega vojaka, potem pa je imel sestanek s francoskimi časnikarji. Povedal jim je med drugim, da predsednik Roosevelt in državni tajnik Cordell Hull sta to, da nova Francija vzame prostor kot svetovna veličina. Kot tako bo imela besedo na mednarodnih konferencah.

General De Gaulle je v svojem govoru po radiu apeliral na francosko ljudstvo za enotnost, ki je nujno potrebna, da se Francija postavi na noge.

"Pred nami so važne naloge in težko delo, katero mora biti izvršeno," je dejal. "Vsi napori morajo biti koncentrirani, da se doseže narodna enotnost. Trenje med političnimi grupami, ki se potegujejo za oblast, mora prenehati. Vlada bo skrbela, da se to zgodii."

De Gaulle je naglasil, da si on priznava pravico vodstva francoskih oboroženih sil, ki se bore proti sovražniku na strani zavezniških armad.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Glavni urad jednotne vlade sta 12. okt. obiskala Frank Molle iz Springfielda, Ill., in Louise Gerzel iz Waukegan, Ill., 14. okt. pa Mary Sirsely iz Belmonta in Evelyn De Marchi iz Jeannetta, Pa.

Novi grobovi na zapadu

Walsenburg, Colo. — Zadnji dan je tu naglo umrl James Pagon v visoki starosti 81 let. Rojen je bil 18. avg. 1863 v Podjelovem brdu, fara Nova Oselica. V Ameriko, v Central City, Colorado, je prišel 1. 1898, leta pozneje pa v Walsenburg, kjer je živel do smrti. Tdaj ni spadel v nobeno podporno organizacijo. Zapušča ženo.

Rock Springs, Wyo. — Dne 7. okt. je tukaj umrl Frank Bozner, star 72 let in član društva 10 SNPJ. Rojen je bil v Carnem vrhu, Jugoslavija in v Ameriki 40 let. Zapušča pet sinov, štiri hčere, brata in 25 vnukov. Bolan je bil dvanajst dni in umrli je do paralize.

Umrl v Paragvaju

Chicago. — V Sapucayu, Paragvaju, je umrl naročnik Prosveće Abe Frank, ki je včasih živel v Chicagu. Upravnštvo Prosveće mu je 16. maja poslalo opomin, da mu je naročina potekla, toda pismo je bilo vrnjeno z opombo, da je "muerto". Svoječasno je živel tudi v Californiji, odkoder se je podal v stari kraj, potem pa je šel v Južno Ameriko. Iz Paragvaja se je parkrat oglašil z dopisi, zadnjih pred približno tremi leti.

Iz Cleveland

Cleveland. — V mestni bolnišnici je umrl Johanne Stražiar, starca leta dni. Poleg starjev zaupča dva brata. — John Zadnik se je podal v bolnišnico St. Alexis, kjer se je moral podvreti operaciji. — Iz bolnišnice se je vrnila na svoj dom Angela Benčin, kakor tudi Frank Drobnič. — Neki ropar je 10. okt. ponocno ustavil miss Maver blizu njene doma na 60. cesti, jo s samogresom potisnil na bližnje dvojšče in ji vzel torbico, v kateri pa ni bilo denarja. Enak dogodek je isti večer doživel Mary Truden na 71. cesti. Ker se pa roparju ni podala, marveč je kričala, se je spustil v beg. — Na madlinskem sodišču se bo moral zagovarjati Stella Blatnik, starca 27 let, ki je obtožena, da je zanemarjala svoje otroke v starosti dveh do osmih let. Njen mož je pri vojakih.

General De Gaulle

General De Gaulle je v svojem govoru po radiu apeliral na francosko ljudstvo za enotnost, ki je nujno potrebna, da se Francija postavi na noge.

"Pred nami so važne naloge in težko delo, katero mora biti izvršeno," je dejal. "Vsi napori morajo biti koncentrirani, da se doseže narodna enotnost. Trenje med političnimi grupami, ki se potegujejo za oblast, mora prenehati. Vlada bo skrbela, da se to zgodii."

De Gaulle je naglasil, da si on priznava pravico vodstva francoskih oboroženih sil, ki se bore proti sovražniku na strani zavezniških armad.

Francoska akcija proti Japoncem

Bivši predsednik republike obiskal De Gaulle

Paris, 16. okt. — Rene Plevin, minister za kolonije v francoski provizorični vladi, katere predsednik je general Charles de Gaulle, je dal zagotovo, da bo francoska oborožena sila vržena v boj proti Japoncem. Ta se ne bo samo borila za osvoboditev Indonezije, ki je prišla pod japonsko dominacijo, temveč bo pomagala Ameriki in Veliki Britaniji v naporih, katerih cilj je popolno uničenje japonske armade, mornarice in letalske sile.

Plevin je dalje reklo, da bo francoska vlada odstopila mornaricu in letalske baze zavezniških v svojih kolonijah in posledi, da je način načelnički je predstavnik Stanislav Mikolajczyk, v odboru za osvoboditev Poljske, čigar načelnik je Edward Osobowski.

Izgleda, da se bodo voditelji obeh poljskih vlad sporazumi.

Mikolajczyk uživa zaupanje in pričakuje se, da bo on utri pot sklenitvi kompromisa, ki bo omogočil bližanje. Premier Churchill je predlagal ustavitev provizorične poljske vlade, katero naj bi tvojili reprezentantje petih največjih poljskih političnih strank. Predlog izključuje formiranje koalicije, v kateri naj bi bili predstavniki ubežne vlade in poljskega odbora, ki je bil ustavljena v Rusiji in čigar sedež je v Lublinu. Skrajne nacionalistične in nazadnjaške poljske grupe naj bi bile izključene iz vlade. Prednost kot predsednik nove vlade naj bi imel Mikolajczyk.

Britski zunanjji minister Anthony Eden in britski poslanik Archibald C. Kerr sta imela razgovore s člani delegacije poljske ubežne vlade in odbora za osvoboditev Poljske. Konferenca se je vrnila v palači britskega poslanstva.

Naznanjeno je bilo, da se bodo razgovor med voditelji poljskih grup nadaljevali. Mnjenje prevladuje, da bo ustvarjena podlagi dogose sporazuma med njimi.

Trdi se, da se Stalin in Churchill razpravljata tudi o vojnih operacijah proti nemškim silam na frontah, da se pospeši uničenje teh sil. Diskuzija sta se udeležila tudi generali Alan Brooke, šef britskega generalnega štaba, in general J. R. Deane, načelnik ameriške vojaške misije v Moskvi.

Rusija zastopa Rumunijo v Londonu

Diskuzije o vodni transportaciji

London, 16. okt. — Naznani je, da Rusija zastopa Rumunijo na mednarodni konferenci, ki se je pričela v Londonu, je izvalo senzacijo v nekaterih krogih. Na tej je razprava o vodni transportaciji.

Vse evropske države izjemno Nemčije in njenih satelitov so poslate reprezentante na konferenco. Na tej so tudi predstavniki Amer

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPISNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (Izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year. Foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nesnarodenih člankov se ne vrčajo. Rokopisi literarne vsebine (črte, povesti, pesmi itd.) se vrnejo pošiljalcu le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

—138—

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla narodnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kovanje nove Lige narodov

Ko je leta 1917 Amerika vstopila v prvo svetovno vojno, je predsednik Wilson elektriziral narode s svojimi famoznimi 14 točkami, med katerimi je bila tudi točka za ustanovitev svetovne organizacije za vzdrževanje miru.

S svojim programom je Wilson dosegel dvoje: Prvič je skrajšal vojno, ker je izpodkopal in zrahil moral med civilnim prebivalstvom in vojaštvom Nemčije in Avstrije, drugič pa je dal grandiono zamisel za Ligo narodov. Ostalih trinajst točk je ostalo krpiti papirja.

V Versaillesu je bila res skovana Liga narodov kot organski del "mirovne" pogodbe. Proti tej krivični in na vsej črti imperialistični pogodbi je v Ameriki nastala tako velika opozicija, da ni bila senatu niti predložena v svrhu ratifikacije. Iz tega razloga je bil zavrnjen v senatu tudi predlog, da se Amerika pridruži Ligi narodov.

Zdaj nam je znano, da bi bil tukaj Wilson prodrl, ako bi bil prisostal na nekatere pridržke, ki so obvezovali vlad, da Amerika ne bo pomagala enforsirati krivične versajske pogodbe. Ker pa o kakih pridržkih ni hotel nič slišati, je bil pri volitvah leta 1920 tudi sam poražen. Sentiment večine ameriških volilcev je bil definitivno "izolacijski". Če bi bil v Versaillesu sklenjen pošten mir, bi bili čistokrvni izolacionisti sigurno ostali v manjšini in Wilson bi bil ponovno izvoljen.

Zadnja leta je bilo o tem mnogo debate v ameriški javnosti. Mnogi vplivni intervencionisti so šli celo tako daleč, da so trdili, da je Amerika odgovorna za drugo svetovno vojno, ker se ni pridružila Ligi narodov. Njih argument je bil, ako bi bila Amerika včlanjena v Ligi, bi slednja ne bila tako brez moči proti Hitlerju; posledica te njene slabosti pa je bil izbruh druge svetovne vojne.

Ta argument, ki se še danes ponavlja, je precej piškav, in to posebno še, kar se ameriške "izolacije" tiče. Prvo dejstvo je, da Amerika ni zasedovala nobene izolacijske politike, čeprav ni bila včlanjena v Ligi narodov. Faktično je sodelovala vse skozi z Ligo in na vseh mednarodnih konferencah; sploh je sama iniciatirala več mednarodnih konferenc, na primer washingtonsko za omejitev oboroževanja na morju. Francijci in Angliji je tudi posodila čiškaške bankirje in republikanskega podpredsednika Dawesa, da je pomagal "sanirati" nemške reparacije—nemška krava je bila usahnila in z Dawesovim načrtom so ji ponovno odprli reparacijske žile. Težke milijone je tudi prispevala za razne mednarodne relativne akcije—na Kitajskem, Japonskem in drugje.

Vsi argumenti o ameriški izolaciji so največji bunk—produkt zmešanih liberalcev in poklicnih ali pa samo psevdointelaktivcev. Amerika, največja kapitalistična sila na svetu, sploh ni mogla zasedovati kakšne izolacijske politike, kajti komercionalni interesi so jely vlekli na vse vetrove; v sleherno deželo. In kjer je trgovina, tam je tudi politika.

Več resnice pa je v argumentu, ako bi bil Hitler vedel, da bo v vojno, za katero se je takoj po prihodu na krmilo začel mrzljivo pripravljati in za ta cilj upregel vso nemško ekonomijo—ako bi mu bila njegova "intuicija" povedala, da bo v oboroženem konfliktu proti Nemčiji zopet prej ali slej nastopila Amerika, bi se bil bolj pomerjal predno je pričel s svojim krvavim karnevalom. Ampak on je računal prvič na ameriško nevtralnost, drugič pa, da bo prej zaključil vojno z zmago nemškega orožja predno bo Amerika pravljena stopiti v vojno. Zato je tudi mirno požiral vse insulte in provokacije iz Washingtona.

Ampak Hitler je tukaj računal brez krčmarja, kakor tudi ob svojem povsem neprovociranem napadu na Rusijo. Neutralnostni zakon je ameriška vlada spretno obšla z "lend-lease" zakonom, ki je Hitlerja najbolj pokopal. Z njim je Amerika omogočila Angliji in Rusiji, da sta se vzdržali na površju, dokler se ni sama oborožila do zob in izvezjala veliko armado. Tudi v tem je Hitlerja daleč prekosila. Njega je vzel šest let predno že oborožil Nemčijo, Ameriki pa komaj par let; in to poleg vsega "lend-lease."

Toda povrnimo se k Ligi narodov.

Zelo dvomljivo je, vsaj pa soorno vprašanje, da bi bili svetovni dogodki po zadnjini vojni kaj drugačni, ako bi bila Amerika včlanjena v Ligi narodov. Kot smo že omenili, je z njo sodelovala vse skozi, posebno pa pod Hooverjem in Rooseveltom. In ker se temu ni mogla izogniti, bi bilo seveda bolje in bolj logično, da bi bila tudi včlanjena v Ligi. Toda slednje bi ne pomenilo, da bi se danes ne nahajali v vojni. Z oborožitvijo Nemčije in z zopetnim ozivljenjem nemškega imperializma—oboje gre skupaj!—je Hitler prej ali srej moral vreči Evropo in nato ostali svet v novo vojno. V to ga je neodoljivo zanesla, kot prisili vsako do zob oboroženo državo, "logistika" militarizma in imperializma. Po vrhu pa je bil tudi ves nacijski duh zgrajen na brutalnosti in "nordijski-superrnosti."

Danes skoraj ni glasu proti ameriškemu vstopu v novo svetovno organizacijo. Danes v vseh slojih in krogih prevladuje mišljene, da mora Amerika postati članica nove Lige narodov, kateri so zadnji položili temelj na tajni konferenci v Dumbarton Oaks. Kritika je predvsem proti načinu gradnje nove Lige narodov in proti tajni politiki.

In kljub temu, da je danes velika večina ameriškega naroda za vstop v novo svetovno organizacijo, je vprašanje, dali bo senat sprejet predloženi mu načrt predno svet izve, kakšen mir namernavajo skovati velesile. Mnenje se pojavi med bolj kritičnimi senatorji in antiimperialističnimi elementi po deželi, naj senat počaka predno Bela hiša z državnim departmetom vred poveže dežela v kakšen imperialistični ali kartaginski mir, ki bi zaplodil le nove Hitlerje.

Glasovi iz naselbin

TO IN ONO

Cleveland. O.—Ko se prične človeško življenje nagibati k zatonu, stoji pred njim panorama preteklosti, žalostni in veseli dogodki. Cela slika moje rojstne domovine se mi zrcali v duhu.

Na vzhodu se razprostira lepa Vremenska dolina, skozi katero se vije reka Bistrica. Vsa pokrajinjava je v poletnem času podobna bujno cvetočemu vrtu. Povsod cvetje, sadje in rodovitna polja. V tistih krajih je preživel svoja mlada leta dr. Bogomir Magajna, čigar povest "Gornje mestu" baš sedaj izhaja v Prosveti. Povest je zelo lepa in zanimiva. Uredništvo Prosvete sem hvaljen, ker nam jo je preskrbelo.

Bogomir Magajna je brat Franca Magajna, kateri je bil nekoc v Ameriki in urejeval nekaj časa Glas Svobode. Po zadnji svetovni vojni pa se je vrnil v staro domovino. On mi je večkrat pisal. Frank je dovršil kmetijsko šolo na Grmu pri Novem mestu. Ko se je vrnil na dom, je imel predavanja v raznih vaseh. Ker ga je zanimalo poljedelstvo, sem mu poslala lepo knjigo o tem predmetu. A sedaj pa je vojna pretrgala vse stike med nami in našimi prijatelji in sorodniki onstran morja.

Na spomin mi je prišla pesem, ki so jo tiste čase prepevali v naših vaseh. "Dekle odpri duri, haha, sem zauber fant, imam čist nov gvat." Glas pa je odpeval: "Jurij jo koj odkuri, haha, doma bi stal, pa bi bil zdav." Nato pa je plosknilo vrč voda nanj. Jurček je viden gospodarjev obraz in oba sta jo odkurila. Šla sta malo pred nami in prepevala: "Dala mi ga je Kranjica . . ."

Prišla sta do križ pota. V bližini je bilo vaško pokopališče. Jurček je dejal, da se ne sposobi peti. Zadaj za zidom je nekaj zagodrnjalo. Hitro sta jo ubrali domov in zapahnila vrata za seboj, drugi dan pa so se raznesle govorice, da straši na pokopališču. Pozneje pa je nam povedal stari Boštjan, da je on spal za zidom pokopališča in da ni hotel nikomur nič žalega storiti. "Ne vem, zakaj sta on dva tepečka tako bežala," se je smejal.

Frances Penko.

PRISPEVKI ZA SANS

Cleveland. O.—Podružnica št. 48 SANS-a je imela meseca septembra sledeće dohodke:

Po \$20 so prispevali slediči: Joseph Usenčnik (?), Andrew Božič (vrnil dnevnice, ki jih je prejel kot delegat na konvenciji SANS-a), Slovenski Sokol (započela te organizacija, ki jo je izročil Lunka), Louis Kaferle (vrnil dnevnice).

Po \$12.50: Društvo št. 53 SNPJ (članarina za mesec september).

Po \$10: John Zaic in žena (E. 157).

Po \$5: Društvo Collinwoodskie Slovenke št. 22 SDZ (članarina za avgust in september), John Strancar (namesto venca za pokojnino J. Sedejčić); Andrew Božič (kovač), John Hrovat (Arcade ave.), Leo Simončič.

Po \$3: Društvo Vipavski raj št. 312 SNPJ.

Po \$2.50: Društvo št. 450 SNPJ.

Po \$2: Angela Kalin, Paula Kline, Emil Stokel (izročil K. Lokar), Joseph Okar in žena, Frank Vreček (izročil L. Kaferle).

PAŽNI ČASI

Chicago, Ill.—Vsi čutimo, da so pred nami zelo važni dogodki; to je: dogodile se bodo stvari, katere bomo mogoče težko razumeli in prav tako ne zavzemljene.

Ako hočemo, da ne bomo popoloma iznenadeni, je zelo važno, da poskusimo slediti vsakdanjim dogodkom. Ena izmed najbolj važnih stvari za nas Američane je volitev predsednika in pridržki.

Po \$3: Društvo Vipavski raj št. 312 SNPJ.

Po \$2.50: Društvo št. 450 SNPJ.

Po \$2: Angela Kalin, Paula

Kline, Emil Stokel (izročil K. Lokar), Joseph Okar in žena, Frank

Vreček (izročil L. Kaferle).

PAŽNI ČASI

Chicago, Ill.—Vsi čutimo, da so pred nami zelo važni dogodki;

to je: dogodile se bodo stvari, katere bomo mogoče težko razumeli in prav tako ne zavzemljene.

Ako hočemo, da ne bomo popoloma iznenadeni, je zelo važno,

da poskusimo slediti vsakdanjim dogodkom. Ena izmed najbolj

važnih stvari za nas Američane je volitev predsednika in pridržki.

Po \$3: Društvo Vipavski raj št. 312 SNPJ.

Po \$2.50: Društvo št. 450 SNPJ.

Po \$2: Angela Kalin, Paula

Kline, Emil Stokel (izročil K. Lokar), Joseph Okar in žena, Frank

Vreček (izročil L. Kaferle).

PAŽNI ČASI

Chicago, Ill.—Vsi čutimo, da so pred nami zelo važni dogodki;

to je: dogodile se bodo stvari, katere bomo mogoče težko razumeli in prav tako ne zavzemljene.

Ako hočemo, da ne bomo popoloma iznenadeni, je zelo važno,

da poskusimo slediti vsakdanjim dogodkom. Ena izmed najbolj

važnih stvari za nas Američane je volitev predsednika in pridržki.

Po \$3: Društvo Vipavski raj št. 312 SNPJ.

Po \$2.50: Društvo št. 450 SNPJ.

Po \$2: Angela Kalin, Paula

Kline, Emil Stokel (izročil K. Lokar), Joseph Okar in žena, Frank

Vreček (izročil L. Kaferle).

PAŽNI ČASI

Chicago, Ill.—Vsi čutimo, da so pred nami zelo važni dogodki;

to je: dogodile se bodo stvari, katere bomo mogoče težko razumeli in prav tako ne zavzemljene.

Ako hočemo, da ne bomo popoloma iznenadeni, je zelo važno,

da poskusimo slediti vsakdanjim dogodkom. Ena izmed najbolj

važnih stvari za nas Američane je volitev predsednika in pridržki.

Po \$3: Društvo Vipavski raj št. 312 SNPJ.

Po \$2.50: Društvo št. 450 SNPJ.

Po \$2: Angela Kalin, Paula

Kline, Emil Stokel (izročil K. Lokar), Joseph Okar in žena, Frank

Vreček (izročil L. Kaferle).

PAŽNI ČASI

Chicago, Ill.—Vsi čutimo, da so pred nami zelo važni dogodki;

to je: dogodile se bodo stvari, katere bomo mogoče težko razumeli in prav tako ne zavzemljene.

Ako hočemo, da ne bomo popoloma iznenadeni, je zelo važno,

da poskusimo slediti vsakdanjim dogodkom. Ena izmed najbolj

važnih stvari za nas Američane je volitev predsednika in pridržki.

Po \$3: Društvo V

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBŠKEGA ŽIVLJENJA

SPISAL

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

Nekaj zelo trpkega je ležalo v izrazu njegovega obraza in prav tako je bila tudi godba sama. Vsak zvok je bil kot krik, njim do sedaj popolnoma nepoznan in s morda komaj zaslužil, kaj se dogaja v duši za tistimi temnimi očmi. Nekako sredi godbe se je utruga struna in ga udarila v lice. Prenehal je igrati. Videli so, kako je postal barva njegovega obraza skoraj sivkasta. Pogladil je glosi z dlanjo in jih položil nazaj v škatlo.

"Misliš sem, da nam boš igral kaj veselega, kajti jaz hočem biti vesela na ta svoj večer," je rekla Regina zbadljivo.

"Oprosti, Regina, ni mi mogoče danes igrati veselo, toda ko bi ti vedela . . ."

Večina družbe je bila skoraj nejevoljna radi tega, da Simon ni hotel biti tak kot navadno. Toda vino je takoj priklicalo prejšnjo dobro voljo, še bolj pa Regina, ki je pričela peti in pritegnila v petje skoraj vse. Tudi Simon je zopet pil. Hipoma se je okrenil h Krlanu.

"Prosim te, stopi z menoj v predstovo! Govoril bi rad s teboj."

Krlan se je nehote ozrl na njegovo ustnico. "Kaj hočeš?" je vprašal, a takoj vstal in šel za njim. Zunaj mu je rekel Simon:

"Poslušaj! Do sedaj ni bilo med menoj in Manciko ničesar, kar si misliš ti. Nimam nameru opravičevati se tebi, niti se ne bojim tvojega izraza. Ne vem, kaj se vse lahko zgodi v bodočnosti. Če te ona ne ljubi, si kriv sam, kajti ona je prečitala vsako misel iz tvojih oči. V pričetku te je ljubila. Čital sem to v njenih pesmih. Toda ona noče biti igrinja! Zamrzila je tudi vojo samoljubnost. Ne vem, kako bi bilo, če bi jo pričel ljubiti pošteno in plemenito. Zdi se mi, da je niti s tem ne bi več pridobil, kajti ona hoče poštenih kart ne samo iz sedanjosti, ampak tudi iz preteklosti; kajti ona sama je velika in plemenita po svojem srcu. Mene in njo pa sumiš brez vzroka."

Krlan je silno presenečen poslušal Simona. Toda ta se je naenkrat zmedel. "Še nekaj, Krlan, in to mi je težje, kot si boš morda mislil. Še nikogar nisem prosil za denar. Niti nočem, da mi posodiš. Slutim, da bom ono, ki jo ljubim, srečal to noč. Podari mi deset dinarjev!"

"Kaj?" je Krlan hitro odprial listnico. "Zakaj mi nisi rekel poprej? Na, sto dinarjev!" "Ne, samo deset mi jih daj! Jutri bom zopet imel denar. Več nočem kot deset. Naj bo ona s katerimkoli, ne bom ji zameril, nimam niti pravice zameriti, toda videl bi jo rad. Ne bom zalezoval, a videl bi jo rad. Skril se bom v kavarni za steber, tako da me ne bo zapazila. Če pa je ne srečam, tedaj ne vem, kaj bo z menoj to noč, prijatelj moj! Še nekaj! Ne hodite nočoj k Črnemu jagnetu. Anica je bolna in bi rada imela mir, da bi se vsaj enkrat naspala. Pozdravljen, Krlan!"

Ne da bi se od koga poslovil, je izginil Simon iz družbe.

17.

Krog enajstih ponoči je pritavala Jelka iz središča v predmestje na samotno Savsko cesto, tja, kjer vodi nadvoz z zeleznicno čez tramvajske progo. Njeno krilo je bilo zablateno že do pasu in cula pokrita s snegom. Tisoč misli je prepotovalo do te pozne ure skozi njeno dušo. Sedaj so zdrevile vse nekam v nejasne like. Zobje so ji šklepetali od mraza. Vse te je trepetalo. Vse popoldne ni zaužila ničesar. Bežale, drevile so se podobe iz nekdanjih dni: bele cerkvice, polja, polja, polja, grozdje na trtah, otroci na vasi, cvetje, pomlad, zime, pomlad, zelena reka Kolpa, materina smrt, mačeha, klic po Ameriki, brezuspodni klic, beda, beda, beda, mesto, Zagreb, šestnajsto leto, sedemnajsto leto, to zadnje osemnajsto leto — mamljive bese-

(Dalje prihodnjic.)

Toliko, da smo si segli v roko z očetom, z brati in sestrami; taka nismo bili vajeni, tudi ne da bi se poljubovali, se lizali ter se cimerili za vsak nič. Kar je, to je; vse drugo bodi zaklenjeno in ne se prikaže nikomur! Drevne stoke in ne vpije, če mu se kaša vejo za vejo od živega debla; še ne umrje ne vselej.

Voznik je bil drobnikast, zmi-

MOJE ŽIVLJENJE

IVAN CANKAR

(Se nadaljuje.)

"Pojdimo v božjem imenu!" je rekla mati.

Dječja kava je bila na mizi, zraven skodelice bel kruh. Oblačil sem se počasi in zlovoljen. Sveže perilo se mi je zdelo mrzlo in trdo, novo oblačilo preohlapno, težko in nerodno. Sam sebi sem bil tuj in grd, kakor da sem bil še kožo in misli in sreči preoblekel. Oni drugi je bil tam pri Sveti Trojici in v Močilniku in v Retovju; ta, ki sedi v novi oblački za mizo in piše deseto kavo in lomi bel kruh, nima ne radiosti, ne žalosti; zavren kamen je. Čisto na dnu je kljuvalo neprestano in hitro, so šepetale besede, ki so bile tako plave, da si niso upale klicati na glas. Če živi osat ob kolovozu, kako da bi kamen ne živel?

Voz je ropotaje ustavil pred hišo.

"Ali bo kaj?" je poklical voznik.

Cule so bile pripravljene.

Oficer daje navodila vojaku na fronti v Franciji.

Ameriški marini in bojna mornarica v invazijskem napadu na otok Peleliu v bližini Filipinskega otočja. Teren za napad so najprvo pripravile bojne ladje in letala s silovitim bombardiranjem, kar je zanestilo velike požare.

rom v dve gube sključen, hudo godrnjav človek; rekli smo mu Striček. Če še živi, mu daj Bog dočakati sto let in čez; če pa je umrl, mu izljil usmiljena roka ob vsaki sedmini čaša vina na grob! Marsikdaj je capljajočega študenta ob slabem vremenu za vobogajme stlačil med cule in zaklje.

Zadnja potnika sva bila; voz je bil do kraja naložen in nabasan, voznik je pognal.

Čudo božje—Vrhnička, ti go sposko, nedeljsko dekle, kako si daljnolepa! Jaz, ki sem ves tvój, sem te gledal s široko odprtimi očmi, videl pa te nisem nikoli; še zdaj te gledam, kakor da bi se mi bleščalo, kakor da bi le zdaj pa zdaj, miglje in trepetajo, zablislil tvoj beli sijaj iz daljine!

Svetilnik je bil oddaljen kakih dvajset metrov in svetloba je le motno prodiral do gruče ljudi, ki se je gnetila ob vozu in zvedovala strmela na truplo. Še vedno se je cedila kri iz njenih ust in pojila sneg pod njo. V široko odprte oči so padale snežinke. Obraz je bil sedaj, tam kjer ga ni pordečila tekota kri, bel kot sneg. Ruta ji je zdrznila z las. Med temi svilnatimi nitkami so se lesketale snežinke. "Naj ji kdo zapre oči," je predlagala neka ženska. Nihče se ni upal storiti tega. Od zadaj so se pričeli ustavljati drugi vozovi: "Vsi nazaj gorí," je kričal stražnik. "Teraj napred," so klicali od zadaj. "Teraj napred!" Nekdo je tekel na stražnico, da bi od tam poklical voz. Tramvaji so zdrcali naprej in sij njihovih luči je potoval po Jelkinem obrazu. Stražnik se je sklonil počasi nad Jelko in ji zapre oči. Potem je potegnil ruto izpod las in jo pregnril čez obraz. "Zdi se mi, da bi bila mati ta ženska," je govoril sam s seboj. "Sreča le, da se je vsa stvar gnati množice od trupla in narediti red. Tako zgodila in noč. Podnevi bi ne bilo mogoče preprečiti sedaj nobenega tu." In je hodil gori in dolji. Nek vijak je drevil nad njim po nadvozu proti Ljubljani in rdeč žar se je vil nazaj čez vagon.

18.

Kavarna Medulič je bila napolnjena do zadnjega sedeža, ko je vstopil Simon. Šel je do srede kavarne in se naslonil na steber. Njegove oči so tiho potovale od mize do mize. Zalost je legala vanje. Marije ni bilo v kavarni. Pričel je vzbujati pozornost. Dasi so se v tej kavarni zbirali vsi mogoči in nemogoči umetniki in niso bile njihove obleke nič kaj podobne oblikam navadnih ljudi, so se vendar pričeli ozirati gostje, zlasti ženske, na mladeniča, ki je v zasneženem plašču in z gosilimi pod pazuhi slonel ob stebru. Simona se je polastila zadrega. Umeknil se je od stebera in iskal prostora.

(Dalje prihodnjic.)

oklep ošabnosti, samozavesti in vsegavednosti, ki mu dela nero do ob vsakem koraku in vse žive dni. Milost božja—pod tem donkihotskim oklepom trepeci nebogljiv otrok! Prešernost nje gova je kakor slovenska pesem, ki se smeje na glas, zato da bi zatajila ihtenie.

Je pa davi slanca pala na zelene travnike, je vso travo pomorila vse te žahntne rožice . . .

Pa kaj to nam, ki smo Vrhniččani!

Tra-la la-la la-la lom . . .

Zgrudil se je vitez v junaškem turnirju. "Umrl je mož!" Kaj še —umrl je otrok! Odprite vizirji je že črna in trda, na golih lincih pa se še niso posušile solze!

Vso pot nisva govorila z materto nobene besede, gledala sva obadvaj naravnost. Počivali smo skoraj pred vsako krčmo; konja sem pogledal začuden, kakor da se bi bila še v tistem trenutku vdignila iz tal ter se plaho stisnila pod klanec. Cesta se mi je zdelo široka in kakor si procesijo pomeneta; hiše so bile visoke, bele in tihе. Na obreh straneh so molčali vtovi, do vrha ograjeni in zastraženi, da bi jih ne motil nevreden popotnik še z nečistim pogledom ne. Kdo se izprehaja tam po samotnih gredah, pod brezkončnimi sencami?

Na dušo mi je takrat legla žalost, široka in tiba, kakor to ravno polje. Bila je njiva, ki jo je Bog kasnejše bogato posejal; bila je odprta shramba, ki jo je Bog do vrha napolnil; bil je začetek poti, ki se je po klancih in nižinah in samotah vila brez kraja.

Kadar se spomnim na tisto vožnjo, me zgrabi bolečina, ki ji drugače ne maram dati besede. Vrhniččani otrok bi ne smel po svesti, bi ne smel med tuje ljudi. Že navsezgodaj se ga drži tisti

"Nazaj, mati, nazaj!"

Nikoli več!

XIV.

Ko sem pisal prvo poglavje teh spominov, nisem nameraval nič višjega, kakor prijetno zabavati sam sebe in še koga drugega poleg. Hotel sem ogrnit svoji zgodbenosti.

Cena \$5.00 s poštino vred

TISKARNA S.N.P.J.

sprejemna vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tisk vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne . . . Cene zmerne, unijačno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristeje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane sa vse enako, na člane ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani že plačuje pri ašessmentu \$1.20 za članek, se jim to pristeje k naročnini. Torej sedaj ni vroča, redi da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vse lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad dčital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli prod od družine in bo zahteval sam svoj list tehnik, bi moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnemu listu. Obenem doplači dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne storii, tedaj mora upravnemu značiti datum za to vsto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	\$6.00	Za Chicago in okolico	\$7.50
1 članik in	4.80	1 članik in	6.30
2 članika in	3.80	2 članika in	5.10
3 članika in	2.40	3 članika in	3.90
4 članika in	1.20	4 članika in	2.70
5 članikov in	n/a	5 članikov in	1.50
		Za Evropo je	

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebitno vsto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2857 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljam naročnino za list Prosveto vsto \$ . . .

1. Ime _____ Čl. družine it. _____

Naselje _____

Ustavite tehnik in ga pripišite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine it. _____

3. _____ Čl. družine it. _____

4. _____ Čl. družine it. _____

5. _____ Čl. družine it. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik □ Star naročnik □

Naročila pre